

PRAEFATIO SCI HIERONIMI

Primum quaeritur quare post euangelia quae
supplementum legis sunt et in quibus nobis ex-
empla et praecepta uiuendi plenissime
digerta sunt uoluerit a portolur has epistu-
lar ad singulas ecclesias destinare;

hac autem causa factum uidetur. ut scilicet
intra nascentis ecclesiae nouis causis
existentibus; ^{et} praesentia atq; orientia
perire carere uita. et post futurar exclu-
deret quaeritoner. exemplo prophetae
qui post editam legem moysi in qua omnia
di mandata legebantur.

Nihilominus tamen doctrina sua rediuita
tempore populi conpretere peccata.
Et propter exemplum libri ad nostram
etiam memoriam transferuntur.

Deinde quaeritur. cur non amplius quaerit

PRIMUM LIBER EPISTARUM PAULI.

decem epistolar ad ecclesias scriptar.

Decem sunt enī cum illa quae dicit̄ ad hebreos.
pccm reliquis quatuor addiscipulor specia
liter sunt porrectae. ut orten deret̄ nouum
non discrepare a ueteri testamento & se
contra legem non ficepte. mori.

Ad numerū primorū decalogi mandatorum
suar epistular ordinauit. & quot ille
praeceptis a pharaone instituit liberator
totidem hic epistular ^{aliquis diaboli. & idolatrie seruitute} docet̄ ad quisitor. nec
& duas tabular. ^{Lapidias} duorum testamentorū
figuram habuisse ^{nobis} uiri eruditissimi tradider̄.

Epistulam sane quae ad ebreos scribitur.

quidam pauli non esse contendunt.

Eo quod non sit eius nomine, ^{si} titulata.

& propter rer moner sūlique distantiam.

Sed aut bar nabae iuxta tertullianum aut

luce iuxta quordam. uel certe clementis

discipuli apostolorum. & episcopi romanae

ecclesiae ordinati. quibus respondendū ē.

post aptos.

4.
Si propterea pauli non erit quia eius non habe
nomen. ergo nec alii cuius erit. quia nullius
nomine titulatur, quod si absurdum est. ipsius
magis esse credenda est. quae tanto doctri
nae suae fulget eloquio, sed quoniam apud
hebraeorum ecclesiarum quasi destructor legitur
falsa suspitione habebatur. uoluit tunc no^{cupuatio}
mine defiguris legitur & ueritate xpi reddere
rationem; neodium nominis ⁱⁿ fronte ^{pr}elati
ualitate excludere & lectionis. non est rane
mirum si eloquentior uideatur in proprio.
id est ebreo. quem in peregrino id est gre
co quo caeterae epistolae sunt scriptae sermone.
noue & sicem quorundam quere romanorum
epistola in primo sit posita. cum eam non pri
mo scriptam ratio manifestat. Nam hanc
reproficit cente hi & ierusalem scriptis re
testatur. Cum corinthios & aliorum ante
ut minis terium quod recum portaturur erat
colligerent. ut teris & ortatur sit. unde in

tellegi quidam uolunt. Ita omnes epistular
ordinatar. ut prima ponatur quam uis posterior
fuerit ordinata. ut per singular epistular gradibus
adram. ad perfectiora ueniretur.

Romanorum namque plerique tam rudes erant
ut non intellexerent de se gratia sed sui
meritis esse saluator. et ob hoc duo inter se populi
f. 68. conflictarent Idcirco illor indigere adrent
con rigitia gentilitatis priora commemorans.

Corinthiis autem iam dicit scientiae gratiam esse
concessam et non tam omnes increpat quam
cu r peccanter non increpauerint reprehendit
Sicut ^{ut} auditur inter uos fornicatio. et iteru
Congregatis uobis cum meo spiritu. tradere huius
hominē modi satane.

In secunda uero laudantur et magis ac magis ut
proficiant admonentur.

Galathae iam nullius criminis arguuntur nisi hoc
tantum quod callidissimis pseudo apostolis cre
diderunt

Ephesane nulla reprehensione sed multa laude
 sunt digni quia fidem apostolicam seruauerunt.
 Philppenses etiam multo magis conlaudantur.
 qui nec audire quidem falsos apostolos uolu-
 erunt

in portat
 Theralomiceser nihilominus induabus epistolis
 omni laude prosequitur. eo quod non solum
 fidem inconcussam seruauerint ueritatis
 sed etiam in persecutione ciuium fuerint
 constanter inuenti.

Goloenses autem tales erant ut cum ab
 apostolo uis corporaliter non fuerint
 hac digni laude haberentur. etsi corpore uigila-
 abrensam. sed spiritu uobiscum sum. gaudent
 et uident ordinem uestrum.

De hebreis uero quid dicendum est quorum
 teralomiceser qui plurimum laudati sunt
 imitatores facti dicuntur. sicut et ipse
 et uos fratres imitatores facti estis eccle-
 siarum dei quaerunt in iudea. eadem enim

par si estis et uos ^{caus.} a contribulibus uertis quae
et illi iudaeis; apud ipsos quoque hebreos eadem
commemoratur dicens. Nam et uinctis conpar
si estis et rapinam bonorum uertorum cum
gaudio suscepistis. Cognoscite uos habere
melio rem et manentem substantiam.

INCIPIT UERSUS SANCTI DAMASI EPISCOPI URBIS ROMAE
Jam dudum paulus procerum praeccepta secutus.
Cum domino patrias uellet praepone re legi.
Abuertit se omnia xristim laudare prophetar
Caedib; assiduus cupens discerpere plebem
Cum lacerat et scilicet matris ^{pis.} foedera caecur
port tenebras uerum meruit cognoscere lumen
Temptatur sensit por sit ^{quid} gloria xristi.
Auribus ut domini uocem lucem que recepit.
Conposuit mores xristi praeccepta secutus
Mutato placuit port quam denominat paulus
Mira fides rerum subito trans aethera uectus
Noscere promeruit por sent quid praemia uitae
Conscendit raptus mar tir penetralia xristi

6.
Tercia lux caeli tenuit paradisus euntem
Conloquitur dñi fructus secreta ^{q̄ feruat} referat
Gentibus ac populis iussus predicere uera
Profundum penetrare maris nocteq; diēq;

uisere Cum magnum satir est uixit relacētē uo-
uorbera uincla famem lapides rabiemq; ferurum:

Cer ceris inluuiem uirgar tormenta catenas
Nau fragum lacrimar serpenat̄ dira uenena
Stigmata non timuit portare in corpore xpi
Credenter docuit porrent qui uinceremortem
Dignus amore diuinit per secla magister.
Uersib; his ^{nostris} breuiter fateor beatus sine doctor
Sc̄ e tuor damasus uolui monstrare triumphor

Incipit argumentum eiusdem

Romani ex iudaeis & gentibus que crediderunt
his supba contentionē uolebant se alterutrum
superponere.

Nam iudaei dicebant. nos sumus populor di
quor ab initio dilexit & fouet̄ ^{vocauit} nos circum
cisi ex genere abraham ex stirpe sca

dir cendimur. et notur retro apud iudeam
tantum dr̄. nor de aegypto signis dī et uir ar̄ab;
liberati mare sicco pertransiuimur pede cum
inimicor norror ḡtcurssimi fluctur inuolue
rint; nobis ^{caelestempantē} manna pluit dñr̄ inderento &
quasi filius suus caelerte ^{alutai} p̄cubulum minis
trauit. por die noctuque in columna nub̄is
ignis que praecersit ut nobis in in uio iter
ortenderit atque ut cetera eius circa nos
in menra beneficia taceamus. nos soli digni
fuumus dī legem accipere et uocem dī
loquentis audire eiusque cognoscere
uoluntatem. In qua lege nobis promissus
est x̄p̄r. ad quor̄ ^{& sic} et ipse uenisse testatur est
dicens. Non ueni nisi ad uer̄ quae perierat
domus irrita. Cum uos canes potius quam
homines appellauit; aequum ne ergo ut hodie idola
dererenter quibus ab initio dereruisistis nobis
comparamini. & non potius proflitorum
in locum ^{domino} ex legit auctoritate et consuetudine

deputemini. ^u et hoc ipsum non merebamini
nisi quia larga semper di clementia uoluit
uor ad nostra ^{imita} emendatione admittere;

finere

Geniter etiam e contrario respondere debant.

quanto maiora erga uor di beneficia narra
ueretis. tanto maiores uor criminis reor

erre monstrabatur; semper enim his omnib;

extertur ^{indigni} in grati. Nam ipsi pedibus quibus

aridum mare transistis. iudebatur ante idola

quae fecistis; et ipso ore quo paulo ante ob ^{facere idola quae non fecerunt}
necem aduersario dno cantaueratis simula ^{ad uos}

cre uobis fieri populi et fratris illis oculis. uene
randa. quibus dm in nube uel igne conspiciere

solebatur; manna quoque uobis fastidio ^{simulacra}
^{facti} ^{intuebamini}

^{celestis spiritus} fuit & semper indereto contra dnm

mur morastis. ad egyptum unde uor manu

ualida eiecerat redire cupientes; quid plura ^{facere in nubibus}

ita patres uestri crebra prouocatione

dm irritauerunt ut omnes in heremo more

rentur. nec plura ex senioribus eorum amplius

quam duo homines terram re promissionis in
trarent. Sed quid antiqua replecamur. cum
etiam si ille minime fecirretur. sed hoc solo
uor nemo dignar uenia iudicaret. quod
dnm xpm propheterum semper uobis
uocibus re promissum. non solum suscipere
re noluisit. sed eum morte pessima per
emissit. quem non ut cognouimus factam
credidemus. cum nobis de eo ante non fu
erit predictum. unde probatur quod dido
liu re uiuemus non obstinatione. mentis
sed ignorantiae deputandum. qui enim
agnitam. ilico re quimur. olim utique re que
remur si ante cognouisse mur. sic autem
uor de gignere nobilitate iactat quasi non
inorum imitatio nec gir quam car nalis
natura filior non faciat erret corum.
Denique erau et israhel cum ab abrahæ
stirpe sint ^{fm} minime ^{tant.} in filis reputantur.
Hir taliter alter cantib. apor tolur remediū

inter ponent. ita partium dimittit questi
 oner. ut neutrum eorum sua iusticia salutem meruis
 se ostendat; ^{et firmat} am bor uero populor et sci
 enter et grauter deli qui se iudaeor
 quod per preuaricationem legi dñi in hono
 raudent. Gentes uero que ^{re} cognitum debu ^{de creatura}
 erunt uenerari. Gloria eior in manu facta
 mutauerint simulacra; utror q; etiam
 similiter ueniam conreccutar. de qualer er
 se ueracis sima ratio ne demonstrat.
 Præterea cum in ea dem lege prædic
 tum . et iudaeor et gentes ad xpi fidem
 uocandar ostendat. quam obrem uisissim
 eor humilienr. ad pacem et concordiam
 cohortatur. **EXPLICIT ARGUMENTUM**

- I SCITIS quia iudicium dñi secū ueritatē
 Quisne lege peccauerunt. sine lege peribunt
 non audiret legi iusti sunt apud dñm.
- II. Gentes naturaliter ipisibi sunt lex. si
 quidam illorum. exciderunt a fide. pum quid

incredulitas illorum fidem dei euecuauit ab eis.

V. **III.** Loquitur lex, hic qui sine lege sunt & ebrei hanc
patrem omnium gentium dicunt.

III. Sicut per adam mori ita et per xpm resur-
rectio mortuorum, stipendium peccati mors
Gratia autem dei uita aeterna.

IV An ignoratis fratres peccatum non sciri nisi
lex diceret. Si secundum carnem uixeritis
moriemini. non sunt condigne parsiones
huius temporis ad futuram gloriam.

Spes quae uideatur non est spes.

VI Scimus autem quia diligenti-
bus deum omnia pro-
cedunt in bonum. Qui non reperabit car-
itate xpi. non uolentis neque currentis sed
miserentis est dei. Ignorantes dei iustitiam
et suam quaerentes statuerunt iustitiam dei
non sunt subiecti. corde creditur ad iusti-

VII Si autem gratiam non ex operibus.

VII Quid ergo quod quaerebat isrl non est
consecutus. electio autem consecuta est.

9.
numquid sic offenderunt ut caderent sed illorum
delictum salus gentibus; fractis sunt rami, noli
gloriam aduersus ramos, o latitudo diuitiarum
sapientiae dei.

iiii Obsecro itaque uos non rapere plus quam oportet
sapere. Unum corpus multa membra sumus.

Si fuerit inimicus tuus cibus illum. sicut potum
da illi. noli uinciam malo. sed uince in bono in melius.

v Non propter escam scandalizandum fratrem.

vi Obedere potenter in firmatate impotentium por
tare et non sibi placere

vii Ut fiat oblatio gentium acceptabilis sanctificata in

spiritu sancto

*Incipit Nuncium ad Romanos. Romanus qui in urbe roma in xpm ihu crediderat
et fidei xpi de praesentibus et uel sub nomine dicitur in xpi in lege caruacione inducitur
Hos rones et apte aduersus deum in gelicibile scribentes ab athenis*

secundo

viii Obseruare debere ab eis qui hereres et scandala

faciunt. *scribitur* capitula. *In* ipso. *epistola pauli ad*

quasi ad epistolam ad romanos

romanos

Paulus seruus ihu xpi uocatur a portulis. *regre*

ordine *et ad iactationis.*
datur in euangelio dei quod ante promiserat

per prophetas suos in scripturis sanctis de filio suo.

filii
qui factus est ei ex re in dauid secundum carnem.

qui praedestinatus est filius dei in uirtute *manuscribi.*

secundum spm̄ sanctificationis experitur resurrectione
mortuorum ihu xpi dñi nr̄i. Per quem accepimus
gratiam et oportolatum ad obediendum fidei
in omnibus gentibus pronomine eius. In quibus
estis et uos uocati ihu xpi dñi nr̄i.

Omnibus qui sunt romae dilectissimi uocatis sc̄is.
Gratia uobis et pax a dō patre nostro et dō
ihu xpō.

Primum quidem gratias ago dō meo
per ihm̄ xpm̄ pro omnibus uobis. quia fides
uertra adnuntiatur in uniuerso mundo. Testis
enim mihi est dñs cui res uo in spiritu meo in
euangelio filii eius quod sine intermissione
memoriam uertri facio semper in orationibus
meis. Obsecrans si quomodo tandem aliqua
propter me iter habeam in uoluntate di ueniendi
ad uos. Desidero enim uidere uos ut aliquid imper
tia gratia spiritualis ad confirmandos uos uel est
simul consolari in uobis. per eam quae in uicem est
fide uertra atque mea. Nolo autem uos ignorare
fratres quia repte proposui uenire ad uos et prohibita

tum. ut que adhuc ut aliquem fructum habeam
 in vobis sicut et in ceteris gentibus. grecis. ac bar-
 baris. sapientibus et insipientibus debitor sum.
 Ita quod in me ^{est} promptus ^{est} fuerit vobis quirome-
 est. euangelizare. Non enim erubesco euangelium
 annuntiare. ^{quia} in salutem omni credenti. iudeo pri-
 mum et greco. ⁱⁿ iustitia enim dei in eo reuelatur ^{ex} fidem ⁱⁿ fide
 sicut scriptum est. Iustus autem ex fide uiuit.
 Reuelatur autem ira dei de caelo super omnem impi-
 etatem et iniustitiam hominum. eorum qui ueritatem
 dei in iniustitiam detinent. quia quod notum est dei
 manifestum est illis. ^{Deus} enim illis manifestauit.
 in uentibus enim ipsius. a creatura mundi per ea
 quae facta sunt intellecta conspiciuntur. sempit-
 erna quoque eius uirtus et diuinitas. ^{ita} ut sint
 inexcusabiles. quia cum cognouissent deum. non
 sicut deum glorificauerunt. aut gratias egerunt.
 sed euauerunt in cogitationibus suis. et obre-
 ratum est insipienter cor eorum. dicentes enim
 se esse sapientes. stulti facti sunt. et mutauerunt
 gloriam incorruptibilis dei in similitudinem
 imaginis corruptibilis hominis. et uoluerunt
 et quadrupedum et serpentium. propter quod

tradidit illor dñ in desideria cordis eorum in immunditiam
ut contumelias afficiant corpora sua in remetipsis;
Qui commutauerunt ueritatem dñ in mendacium et
coluerunt et reuerentur creaturae potius quam
creatori; quae est benedictus in secula amen; Propter
tradidit illor dñ in passionem ignominie; Nam feminae
eorum immutauerunt naturalem usum in eum usum
quae est contra naturam; Similiter autem et masculi
relicto naturali usu feminae exarserunt in dese-
derunt sui inuicem masculi in masculos turpitudinem
operantes et mercedem quam oportuit erroris
sui in rem se ipsorum recipientes; et sicut non probauerunt
dñ habere in notitia; Tradidit illor dñ in reprobum
sensum. ut faciant quae non conueniunt; Repletos
omni iniquitate. malicia. fornicatione. auaricia. uerum
plenus inuidia. homicidiis. contentione. dolo. malis
nitate. susurrones. detractores. dñ odibiles. contu-
meliosos. superbos. elatos. inuentores malorum et
parentibus non obediens. insipientes. incompo-
sitor. sine affectione. absque foedere. sine misericordia;
Qui cum iustitiam dñ cognouissent non intellexerunt
qm̄ quae talia agunt digni sunt morte; Non solum aut
quae faciunt. sed et qui consentiunt facientibus;

ut
dicitur
in
1. cor.
13. 12.
ut
dicitur
in
1. cor.
13. 12.
ut
dicitur
in
1. cor.
13. 12.

ut
dicitur
in
1. cor.
13. 12.
ut
dicitur
in
1. cor.
13. 12.
ut
dicitur
in
1. cor.
13. 12.

ut
dicitur
in
1. cor.
13. 12.
ut
dicitur
in
1. cor.
13. 12.

Ad diuitias honoris diuorose considerat quanto magis mala gerunt id est uindictam.

Propter quod inexcurabilis eris. O homo omnino qui iudicaris. In quo enim alterum iudicaris teipsum condemnas. Eadem enim agis quae iudicaris.

I Scimus enim quoniam iudicium dei est secundum ueritatem in eorum quae talia agunt.

Existimas autem hoc o homo qui iudicaris eorum qui talia agunt et facis ex quoniam tu effugies iudiciū.

Andiuitias bonitatis eius et patientiae et longanimitatis contemnis. Ignorans quoniam benignitas dei ad penitentiam te adducit. Secundum duritiam autem tuam et cor in poenitentem.

Thesaurizas tibi iram in die irae et reuelationis iusti iudicii. qui reddet unicuique secundum opera eius. His quidem qui secundum patientiam boni operis. Gloriam et honorem et incorruptionem quaerentibus uitam aeternam; his autem qui ex contentione et qui non adquireunt ueritatem. Credunt autem iniquitati. Ira et indignatio. Tribulatio et angustia. In omnem animam hominis operantis malum. Iudaei primum et graeci. Gloria autem et honor et pax omni operanti bonum. Iudaeo primum et graeco. Non est enim personarum acceptio apud deum. Quicūque enim sine lege peccauerunt.

De thesauris

De benigne de ira sibi iudice in regni thesauris dicitur ad penitentiam accepti. Quibus est ad peccatum.

indinet

in actu misericordiae

si de iudicis iudicis uisus. In illis mala reddet sedamalis mortis uoluntate.

... ut quare et ipsa in acc. ante poenā exsoluerit. 9. Si in omni ro. cor. parit. sed rationale anima uirtutē scilicet ipsa ut appella-
... Quis se sibi illi eorum creatore suū cognoscere. 1. Cū sit bene si uel mala cogitat uelut noceret. Ita in cordem cogitationi. ut quedi. sicut. uelut.

sine lege et peribunt; et quicumque in lege peccauerunt
per legem iudicabuntur; Non enim auditor er legir
iusti sunt apud dñm. sed factor er legir iustificabuntur;

ij

Cum enim gentes quae legem non habent naturaliter
quae legir sunt faciunt. Huiusmodi legem non ha-
bentes ipsi sibi sunt lex; qui ortendunt opur legir
scriptum in cordibus suis. Testimonium reddente
illis conscientia ipsorum. et inter se inuicem cogi-
tationum accusantium aut etiam defendentium.
Indie cum iudicabit dñs occulta hominum secundum
euangelium maium per ihñm xpñm. Si autem tu iudaeus
cognominaris. et requieris in lege & gloriaris
in dō. et nosti uoluntatem et probas ut aliora instruaris

Non magis si uideat
die instrueti lege.
Docuisti legir; et
dixi imperios. de
subicere. p. fanos.

per legem. Confidit te ipsum ducem erre caecorum;
lumen eorum qui in tenebris sunt. eruditorum insipi-
entium. magistrum infantium. Habentem formam
scientiae & ueritatis in lege; qui ergo alium docet.
te ipsum non docet. qui praedicat non furandum
furaris. qui dicit non moechandum. moecharis;

hac dicit esat qm iude
p. no. s. tradigentib.
h. h. q. uis dabam. et am.
q. a. idm ludg. uer.
s. o. r.

qui abominaris idola sacri legirum facis. Qui in lege
gloriaris. per praecuriam legir dñm in hono-
rar. Nomen enim dñi per uos blasphematur inter gentes.
Sicut scriptum est. Circumcisio quidem prodest si legem

intraia

qui uultus legir
quo ueritate in
em datur possit

X. Dicit testimoniu
de filio n. r. r. r.
hic filius n. r. r.

lustratus legis fides: xpiana. qd. generalis credat in xpm est filius abrahā qd. patet fides. / Continentia. maius opus est in circuncisione
significat. quasi opera fidei. n. ab ea ad inmunditiā deputatur. / Circūcidere cor: amputato errore cognoscere creatore
immoyses ait. Circūcidetis duritiā cordis. Nō cōmenda iudeos credentes.

obseruet. Si autem praeuicator legis si circum
cisio tua praeputium facta est. Si igitur praeputium
iustitiae legis custodiat. nonne praeputium illius
in circumcissione reputabitur. Et iudicabit quod
ex natura est praeputium legem consumans: te qui
per litteram et circumcissionem praeuicator
legis eris. non enim qui in manifesto iudaeus est.
neque quae in manifesto in carne circumcisio. Sed
qui in abscondito iudaeus: et circumcisio cordis.
In rēpā non littera cuius laus non ex hominibus sed
ex dō est. quid ergo amplius est iudaeo. aut quae
utilitas circumcissionis. multum per omnem modum.
Primum quia credita sunt illis eloquia dī. quidem
si quidam illorum non crediderunt. tum quid in
utilitas illorum fidem dī euacuauit. Absit. est enim
dī uerax. Omnis autem homo mendax. Sicut
scriptum est. ut iustificeris in sermonibus tuis
& uincas dum iudicaris. Si autem iniquitas nostra
iustitiam dī cōm mendat. quid dicemur. tum quid
iniquus dī qui infert iram. secundum hominem
dico. absit. Alioquin. quomodo iudicabit dī mundū.
Si enim ueritas dī in meo mendacio abundabit
in gloriā ipsius. quid adhuc ego tam quam peccator

S. l. secundum historiam est facta: sed spiritali circumcissione circumcidit in s. animo & in incipiente.

uera

et

hic dicitur
et dicitur

et dicitur

et dicitur
et dicitur

U IIII

U III

non dicitur
et dicitur

quidem si quis
et dicitur

psalmo

Inpral
mo XII

iudicor; & non sicut blasphemamur. & sicut aiunt non qd
dicere. ficciamur mala ut ueniant bona. quorum dam
natio iusta est; quid dicitur Praecellimur eor. nequa
quam causati enim sumus iudaeos et grecos. omnes
sub peccato erre. Sicut scriptum est. quia non est
iustus quiquam. non est intellegens. non est requi
rens dm; Omnes declinauerunt simul in ualera facti ut
non est qui faciat bonum. non est ut que ad unum.
Sepulchrum patens est guttur eorum. lingua sua dolore
agebant. uenenum arpidum sub labiis eorum; quoru
os maledictione. & amaritudine plenum est. uelociter
pedes eorum ad effundendum sanguinem. Contertio
& infelicitas in uis eorum. et uiam pacis non cognouerunt
non est amor di ante oculos eorum;

f 111

Scimus autem quoniam quaecumque lex loquitur
his qui in lege sunt loquitur. Ut omne os obstruatur
& subditur fiat omnis mundus do. quia non ex operibus
legis non iustificabitur omnis caro coram illo.
Per legem enim cognitio peccati. Nunc autem sine
lege iustitia di manifestata est. Testificata a legibus
prophetis; iustitia autem di per fidem ihu xpi super
omnes qui credunt; non est enim distinctio.
Omnes enim peccauerunt et egent gloria di.

13.

Iustificati gratia per gratiam ipsius. per redemptionem
quae est in xpo ihu. quem proposuit deus pro peccationem
per fidem in sanguine ipsius. ad ostensionem iustitiae
suae. propter remissionem praecedentium delictorum
in iustificatione dei. ad ostensionem iustitiae eius ⁱⁿ hoc
tempore. ut sic ipse iustus. et iustificans eum qui ex
fide est ihu. Ubi est ergo gloria ^{via} exclusa est. per
quam legem factorum non. sed per legem fidei.
Arbitramur enim iustificari hominem per fidem.
sine operibus legis. An iudeorum deus tantum. non
ne et gentium immo et gentium; quoniam quidem unus
deus qui iustificavit circumcisionem ex fide et praec
putum per fidem. Legem ergo derelinquimus per
fidem. Absit. sed legem statuimus. Quid ergo dicimus
inuenire abraham patrem nostrum secundum
carnem. Si enim abraham ex operibus iustificatus
est habet gloriam. sed non apud deum. Quid enim
scriptura dicit. Credidit abraham deo. & reputa
tum est illi ad iustitiam. Et autem qui operatur.
merces non imputatur secundum gratiam. sed
secundum debitum. Si uero qui non operatur.
credens ^{autem} in eum qui iustificat impium. reputatur
fidei eius ad iustitiam. Sicut et dauid dicit.

* secundum propositum gratiae dei.

In psal
102. 20. 1.

Beccitudinem hominis cui dñr accepto fest iusticiam sine
operibus; Beati quorum remis sunt iniquitates et quorum
tecta sunt peccata; Beccaturus cui non imputavit dñr peccata
~~peccata in ore eius dolam.~~ beatitudo ergo haec in circumcisi
one an etiam in praepuato; ^{manet.} Dicimur enim quia reputata est
Abrahae fides ad iusticiam; quomodo ergo reputata est.
In circumcissione ^{Cum eet.} an in praepuato; non in circumcissione sed
in praepuato; Et signum accepit circumcissionis. signaculum
iusticiae fidei quae est in praepuato. ut sit pater omnium
credentium per praepuatum. ut reputetur & illis ad
iusticiam. Et sit pater circumcissionis. Non his tantum
qui sunt ex circumcissione. sed et his qui sectantur
vestigia eius quae est in praepuato fidei patris nostri
Abrahae; Non enim per legem promissio abrahae dicitur emi
eius ut heres esset mundi. sed per iusticiam fidei;
Sic enim qui ex lege heredes sunt exinanita est fides;
abolita est promissio; Lex enim iustitiam operatur. ubi
enim non est lex. nec prevaricatio; Ideo ex fide ut
secundum gratiam firmata promissio omni semini;
Non enim qui ex lege est tantum. sed et qui ex fide est abrahae.
qui est pater omnium nostrorum sicut scriptum est
qui a patrem multarum gentium posuit. antedem cui
credidit; qui vivificat mortuos. et vocat quae non sunt

cu efficit

In genesi

Tamquam ea quae sunt; qui contra spem in spem
credidit. ut fieret pater multarum gentium.

In gene
re

Secundum quod dictum est. ^{et} Sic erit rementium. *Sicut stellae caeli*

et non infirmatur fide. ^{et} Consideravit corpus suum
emortuum. Cum ^{iam} fere centum annorum erret,
& emortuam uulvam sae. In re promissione
autem di non hesitavit diffidentia. sed confortatur
est fide. datur gloriam dō. plenissime sciens quia
quaecūque promissit ^{de} potens est & ficere. Ideo
& reputatum est illi ad iustitiam. Non est autem
scriptum tantum propter ipsum quia reputatum
est illi. Sed et propter nos quibus reputabitur
credentibus in eum. qui surrexit ih̄m. dñm nostrum
amortui. qui traditus est propter delicta nostra,
et resurrexit propter iustificationem nostram.

Iustificati igitur ex fide. pacem habeamus ad dñm per
dñm nostrum ih̄m xpm. Per quem et accessum
habemus fidei in gratia ista. In qua stamus et
gloriamur in spe gloriae filiorum dī. non solū
autem. sed et gloriamur in tribulationibus.
Scienter quod tribulatio patientiam operatur;
patientia autem probationem; probatio uero spem;
spera autem non confundit. quia caritas dī diffusa est

in cordibus nostris per ipsum rem quidatur est nobis
ut quidem xpi cum adhuc infirmi erremus.
secundum tempus pro impiis mortuus est. Uix
enim pro iusto quis moritur. Nam pro bono
forsitan quis audeat mori. commendat autem suam
caritatem ^{de} in nobis. quoniam sicum adhuc peccatores
erremus xpi pro nobis mortuus est. multo igitur
magis iustificati nunc in sanguine ipsius salui erimur
ab ipse per ipsum. Si enim cum inimici erremus recon-
ciliati sumus deo per mortem filii eius. multo magis
reconciliati salui erimus in vita ipsius. Non solum
autem redet gloria in deo. per dominum nostrum
ihm xpm. per quem nunc reconciliationem accepimus.

¶ III

† Propterea sicut per unum hominem in hunc mundum
peccatum intravit. & per peccatum mors. & ita in
omnes homines ^{mors} pertransiit. In quo omnes pecca-
uerunt. usque ad legem enim peccatum erat in
mundo. Peccatum autem non imputabatur. cum
lex non esset. sed regnauit mors ab adam. usque
ad moysen. etiam in eos qui non peccauerunt. In si-
militudine praeariationis adae. qui est forma
futuri. Sed non sicut delictum. ita et donum. Si enim
unius delicto multi mortui sunt. multo magis

gratia dei & donum in gratia unius hominis ihu xpi
 in multis abundavit; et non sicut per unum peccantem
 ita et donum; nam iudicium ex uno in condemnationem,
 gratia autem ex multis delictis in iustificationem;
 Si enim unius delicto mors regnavit per unum
 multo magis abundantiam gratiae et donationis
 et iustitiae accipientes in vita regnabunt per unum
 ihu xpi; Igitur sicut per unius delictum in om-
 nes homines in condemnationem. sic et per unius
 iustitiam in omnes homines in iustificationem
 vitae. Sicut enim per inobedientiam unius
 hominis peccatores constituti sunt multi. Ita &
 per unius obedienciam iusti constituentur multi;
 Lex autem subintravit. ut habundaret delictum;
 ubi autem habundavit delictum. super abundavit
 gratia; Et sicut regnavit peccatum in morte
 ita et gratia regnet per iustitiam in vitam
 aeternam per ihu xpi dnm nostrum; quid
 ergo dicemur permanebimus in peccato. ut
 gratia habundet. absit; si enim mortui sumus pecca-
 to. quomodo adhuc vivemus in illo. An ignoratis fratres
 quia quicumque baptizati sumus in xpo ihu. in morte
 ipsius baptizati sumus. conreputati enim sumus

cum illo per baptismum in morte. ut quomodo surrexit
xpr̄ a mortuis per gloriam patris. ita et nos in noui-
tate uitae ambulemus. si enim complantati fictis sumus
similitudini mortis eius. simul et resurrectionis erimus.
hoc scienter. quia uetus homo noster simul crucifixus
est. ut destrueretur corpus peccati. ut ultra non re-
uivemus peccato. Si ergo mortui sumus cum xp̄o
credimus quia simul etiam uiuemus cum illo.
Scienter quod xp̄s ^{re} surgens ex mortuis iterum non
moritur. mors illi ultra non dominabitur. quod
enim mortuus est peccato. mortuus est semel.
quod autem uiuit. uiuit dō. Ita et uos existimate
uos mortuos quidem esse peccato. uiuentes
autem dō in xp̄o ih̄u. Non ergo regnet peccatum
in uestro mortali corpore. ut obediatis concu-
piscentiis eius. Sed neque exhibeatis membra
uestra arma iniquitatis peccato. Sed exhibete
uos dō tamquam ex mortuis uiuentes. et
membra uestra arma iustitiae dō. peccatum
enim ⁱⁿ uobis non dominabitur. non enim sub lege
estis sed sub gratia. quid ergo peccabimur quoniam
non sumus sub lege sed sub gratia. Absit. Persecrari
quoniam cui exhibuistis uos seruos ad obediendum.

qui enim mortuus est
iustificatus est a peccato.

16.
Serui estis eorum cui obediatis. siue peccati in mortem.
siue obediatis iustitiam. Gratias autem deo.
quod fuistis serui peccati. obediatis autem corde
in eam formam doctrinae. in qua traditi estis.

Liberati autem a peccato. serui facti estis iustitiae. †

Humanum dico propter infirmitatem carnis
uestre. sicut enim exhibuistis membra uestra seruire
inmunditiae et iniquitati ad iniquitatem.

Ita nunc exhibete membra uestra seruire iustitiae
in sanctificationem. Cum enim serui erretis peccati.

liberi fuistis iustitiae. quem ergo fructum habu-
istis tunc in quibus nunc erubescitis. nam finis illorum
mors est. ^{in illis} nunc uero liberati a peccato. serui autem
facti deo. habetis fructum uestrum in sanctificatione.
finem uero uitam aeternam. in christo ihesu domino nostro.

Tu An ignoratis fratres. scientibus enim legem
loquor. quia lex in homine dominatur. quanto
tempore uiuit. nam que sub uiro est
mulier. uiuente uiro alligata est ^{legi}. Si autem
mortuus fuerit uir. ^{ei} soluta est a lege uiri. Igitur
uiuente uiro uocabitur adultera. si fuerit cum alio uiro.
Si autem mortuus fuerit uir eius. liberata est
a lege uiri. ut non sit adultera si fuerit cum alio uiro.

† Suspendia enim peccati mors. gratia autem uitae aeternae.

Itaque frater mei et tuor mortificati estis legi per corpus
xpi. ut sicut alterius qui ex mortuis resurrexit. ut
fructificet in domino. Cum enim essemus in carne.
passiones peccatorum quae per legem erant opera-
bantur in membris nostris. ut fructificarent mortui.
Nunc autem soluti sumus a lege mortis in qua
detinebamur. ita uteruiamus in nouitate spiritus. et
non in uetustate litterae. quid ergo dicimus. lex
peccatum est. absit. sed peccatum non cognoui. nisi per
legem. nam concupiscentiam non sciebam.
Nisi lex diceret non concupisceris. occasione autem
accepta. peccatum per mandatum operatum est
in me omnem concupiscentiam. sine lege enim
peccatum mortuum erat. ego autem uiuebam sine
lege aliquando. sed cum uenisset mandatum peccati
reuixit. ego autem mortuus sum. et inuentum est
mihi mandatum quod erat ad uitam. hoc esse ad
mortem. Nam peccatum occasione accepta
per mandatum seduxit me et per illud occidit.
Itaque lex quidem sancta et mandatum sanctum et
iustum et bonum. quod ergo bonum est. mihi
factum est mortis. absit. Sed peccatum ut dixi
pareat peccatum. per bonum mihi operatum est

17.
mortem. ut fiat supra modum peccans peccatum per
mandatum. Scimus enim quia lex spiritualis est. ego autem
carnalis sum. uenundatur sub peccato. quod enim operor
non intellego. Non enim quod uolo hoc ago. sed quod odi.
illud facio. Si autem quod nolo illud facio. consentio legi
quoniam bona est. Hunc autem iocum non ego operor
illud. sed quod habitat in me peccatum. Scio enim quia
non habitat in me hoc est in carne mea bonum. Nam
uelle adiacet mihi. perficere autem bonum non in uoluntate
non enim quod uolo bonum hoc facio. sed quod nolo malum
hoc ago. Si autem quod nolo illud facio. non ego operor
illud. sed quod habitat in me peccatum. Inuenio igitur
legem uolentem mihi facere bonum. quoniam mihi malum
adiacet. Condelector enim legi dei secundum interi-
orem hominem. uideo enim aliam legem in membris
meis repugnantem legi mentis meae. et captiuam me
in lege peccati quae est in membris meis. Infelix
ego homo. qui me liberabit de corpore mortis huius.
gratia dei per ihesum dominum nostrum. Igitur ego ipse mente
reruo legi dei. carne autem legi peccati. nihil ergo
nunc damnationis est his qui sunt in christo ihesu. qui non
secundum carnem ambulant. Lex enim spiritus uitae in
christo ihesu liberauit me a lege peccati et mortis. Nam

quod impossibile erat legi in quo infirmabatur per
carnem. dñ filium suum mittens in similitudinem
carnis peccati. et de peccato damnauit peccatum in
carne. ut iustificatio legis impleatur in nobis. qui non
secundum carnem ambulamus sed secundum spm;
qui enim secundum carnem sunt quae carnis sunt sapientia;
qui uero secundum spm. quae sunt sps renouant; nam
prudencia carnis. mors est; prudencia autem sps
uita et pax; quoniam sapientia carnis inimica est
dō. Legi enim dī non ^{est subiecta} ~~subiicitur~~ nec enim potest;
qui autem in carne sunt dō placere non possunt;
tuor autem in carne non estis sed in spū. Si tamen sps
dī habitat in uobis; Si quis autem spm xpi non habet
hic non est eius; si enim xps in uobis est. corpus quidem
mortuum est propter peccatū. Sp̄s uero uiuit propt̄
iustificationem; Quod si sp̄s eius ^{qui} surrexit in
mortuis habitat in uobis; qui surrexit in
mortuis uiuificabit et mortalia corpora uestra. propt̄
inhabitantem spm̄ eius in uobis; Ego fratres debita
ser sumus non carni ut secundum carnem uiuamus;
Si enim secundum carnem uixeritis moriemini;
Si autem spū facta carnis mortificatis. uiuatis;
quicumque enim spū dī aguntur. hi filii sunt dī.

18.
Non enim accepistis spm̄ seruitutis tērum in amore,
sed accepistis spm̄ adoptionis filiorum. in quo clamam;
abba pater; Ipse ^{enī} sp̄r testimonium reddit sp̄ritui
nostro quod sumus filii dī. Si autem filii ethereder,
hereder quidem dī. cohereder autē xp̄i. si amē con
pamur. ut et glorificemur; Existimo enim quod
non sunt condignae passionis huius temporis ad
futuram gloriam quae reuelabitur in nobis; Nam
expectatio creaturae. reuelationem filiorū dī expec
tat; Vanitas enim creatura subiecta est non uolens.
sed propter eum qui subiecta ^{eam} in r̄pem; quia et ip̄a
creatura liberabitur a seruitute corruptionis in
libertatem glorie filiorum dī; Scimus enim quod
omnis creatura in gemitu est. et parturit utique
adhuc; non solum autem illa. sed et nos ipsi primi
tias sp̄r habentes; & ipsi intra nos gemitur ad
optionem filiorum; expectantes redēptionem
corporis nostri; Spero enim salui facti sumus; Spero
autem quae uideatur. non est sper; nam quod uidet
quis quid sperat; Si autem quod non uidemur
speramus. per patientiam expectamus; Similit̄
autem et sp̄r adiuuat infirmitatem nostram;
nam quid oremur sicut oportet nec scimus. sed ip̄e

sp̄r postulat pronobis gemitibus inenarrabilibus; qui
autem scrutatur corda scit quid desideret sp̄n quia
secundum d̄m postulat proreor.

Sui

. bonū.

Scimus autem quoniam diligetibus d̄m omnia coope-
rantur. ^{in bonum.} hic qui secundum propositum uocati sunt sc̄i;

Item quorū ^{ut} praecelestinauit conformer fieri
imaginis filii sui. ut sit ipse primogenitus in multis fra-
tribus; quorū autem praecelestinauit ^{hor et uocauit}

& quorū uocauit ^{hor et iustificauit}

illos ^{et iudicauit}

Quid ergo dicemur ad haec ^{si d̄r} pronobis

quis contra nos, qui etiam filio ^{suo} proprio non peperit,

sed pronobis omnibus tradidit illum; quomodo

non etiam cum illo omnia nobis donabit; quis

accusabit elector d̄i. d̄r qui iustificat. quis est qui

condemnat. xp̄s ih̄s. qui mortuus est. immo qui et

resurrexit. qui est in dextera d̄i. qui & licet

interpellat pronobis. qui non reperabit a cari-

tate xp̄i. Tribulatio. an angustia. an persecutio.

an fames. an nuditas. an periculum. an gladius.

Sicut scriptum est; quia propter te mortificamur

totā die. destimatis sumus ut uer occisionis;

sed in his omnibus superamur. per eum qui dilexit

nos; certus sum enim. quia neque mori. neque uita-

neq. un. aiter.

Neque angeli. neque principatur. neque instantia
 neque futura. neque fortitudo. neque altitudo.
 neque profundum. neque creatura alia poterit
 nos reparare a caritate di. quae est in xpo ihudno
 nostro; ueritatem dico in xpo non mentior; testi
 monium mihi perhibente concientia mea in spu
 sco. quoniam tristitia est mihi magna. et continu
 ur dolor cordi meo; optabam enim ipse ego
 anathema esse xpo pro fratribus meis. qui sunt
 cognati mei secundum carnem. qui sunt israhelites;
 quorum adoptio est filiorum. et gloria & eter
 tamentu. & legir laetio. et obsequium & promissio
 sa; quorum pater. & ex quibus xpr recedum
 carnem. qui est super omnia dr benedicatur in
 secula amen; non autem quod exciderit uerbu
 di; non enim omnes qui exiit hii sunt israhelites.
 neque qui emensunt abrahae omnes filii.
 Sed mirae uocabatur ab iremen; id est non ^{qui} filii
 carnis hii filii di. sed qui filii sunt promissionis; est
 mantur in remine; promissionis enim uerbum
 hoc est. Secundum hoc tempus ueniam. et erit
 sa. rae filius; non solum autem. sed et rebecca
 ex uno concubitu ^{filios.} habebit; isaac pater noster;

IX

Ipsaque
si

Inge
nes

Cum enim nondum nata fuissent autali quidegit reme
boni aut mali. ut recundum electionem propositum di
maneret. non ex operibus sed ex uocante dictum
est ei quia maior reruid & minori. Sicut scriptum
est. Jacob dilexi. erau autem odio habui. quid ergo dicem?
pum quid iniquitas apud dm absit; ^{non enim dicit;}
mireretur cuius mirereor, & misericordiam prestabo
cuius mirereor; ^{cori fuerit;} igitur non uolentis neque curren
tis sed miserentis est di. Dicit enim scriptura pha
sicony. ^{Quia} In hoc ipsum excita uita. ut ostendam in te uir
tatem meam. & ut annuntietur nomen meum in uni
uersa terra; Ergo cui uult miseretur & quem
uult obdurat. Dicit itaque mihi. quid adhuc queritur
uoluntati eius qui resistit; O homo tu quis es. qui
serpondeas do. pum quid dicit figmentum ei qui se
finxit. quid me fecisti sic.annon habet potestatem
figulus luti. ex eadem massa facere aliud quidem
uicem in honore. aliud uero in contumeliā. quod si
uolens di ostendere iram. & notam facere po
tentiam suam. sustinuit in multa patientia uasa
irae apta. in interitum; ut ostenderet diuitias
gloriae suae in uasq; misericordiae. quae praeparauit
ut in gloriam quos et uocauit nos; non solum ex

ps

Inge
uere

Inex
odo

Inex
odo

iudaeis. sed & iam & senabur. sicut in ore dicitur,
 uocabo non plebem meam. plebem meam. et non di-
 lectam dilectam. *Et non miser cordis a consecuta misericordia e secuta m;*
 & erit in loco ubi dicitur estis

non plebs mea uos. ibi uocabuntur filii diuini; *Isaiar*
 autem clamat pro irritis si fuerit numerus filiorum
 irriti tamquam harena maris. reliqua aeralue-
 fi or. uerbum enim consummans et breuians
 inaequitate. quia uerbum breuiatum faciet
 dnr super terram. Et sicut predixit *Isaiar.*

Nisi dnr sabaoth reliquisset nobis semen, sicut
 sodomae. fuissemus & sicut gomorrae similiter
 fuissetur, quidem godicemur. quod genter quae
 non rectabantur iusticiam adprehenderunt iusti-
 tiam, iusticia autem quae ex fide est; Irriti uero
 sectando legem iusticiae. In legem iusticiae non
 peruenit. quare quia non ex fide sed quasi ex ope-
 ribus. *Offenderunt in lapidem* ^{em} *offensionis.* Sicut
 scriptum est. Ecce ponam in sion lapidem offen-
 sionis & petram scandali. & omnes qui credidit in eu
 non confundentur. *Frater* uoluntar quidem
 cordis mei. & obretractio addm fit pro illis in sa-
 lutem. testimonium enim pr hibeo illis. quod
 a emulationem di habent. sed non secudu scientiam;

Ignoranter enim di iustitiam. & suam querentes statuere.
Iustitiae di non sunt subiecti; finis enim legis xpi ad
iustitiam omnispotentia. Morer enim scripsit

Inleu
ticu

Quo iustitiam que ex lege est qui fecerit homo uiu &
mea. quae autem ex fide est iustitia. sic dicit

In deute
ronomii

predixit in corde tuo qui ascendet in caelis. id est
xpm deducere. Aut qui descendit in abyssum. hoc

est xpm ex mortuis reuocare. Sed quid dicit scriptura

In deute
ronomii

prope est uerbum in ore tuo. & in corde tuo. hoc
est uerbum fidei quod predicamur. quae si confitearis
in ore tuo dnm ihm. Et in corde tuo credideris qd

dr illum surretaut a mortuis saluus eris. Corde
enim creditur ad iustitiam. ore autem confessio fit

In eia
ia

in salutem. Dicit enim scriptura, omnis qui credit
in illum non confundetur, non enim est distinctio.

iudaei & greci; Nam idem dnr omniu diues.

In mi
chaer

in omnes qui inuocant illum, omnis enim quicumque
inuoceuerit nomen dni saluus erit, quomodo ergo
inuocebunt in quem non crediderunt. Aut quomodo

In iohel

credunt ei quem non audierunt. Quomodo autem
audient sine predicante, aut quomodo predicabunt

In naum

nisi mittantur. sicut scriptum est, quam speciosum
pedes euangelizantium pacem euangelizantium

bona; sed non omnes obediunt euangelio; et aiareni
 dicit; Dne quis credidit auditui nostro ergo fider
 ex auditui. auditur autem per uerbum xpi; sed dico;
 Num quid non audierunt & quidem in omne terra
 exiit sonus eorum. et in fines orbis terre uerba
 eorum; sed dico. Num quid isrl non cognouit primus
 mores dicit; ego ad aemulationem uor addu
 cam in non gentem; In gentem insipientem in iram
 uor mittam; Esaiar autem audec et dicit. In uentur
 sum a non quaerentibus me. per clam apparui. His
 quime non interrogabant; ad isrl aut dicit;
 Tota die expandi manus meas ad populum non
 credentem. et contradicentem; ^{m hui} Dico ergo;
 Num quid repulit dr populū suum. Absit. Nam
 et ego israhelita sum. ex remine abricham ^{de} tribu
 beniamin; Non reppulit dr plebem suam quam
 praesciuit. An nescias in heli a. quiddicte
 scriptura; quem ad modū interpellat dm aduer
 sus isrl. Dne prophetar tuor occiderunt ab a
 ria suffoderunt; et ego relictus sum solus. &
 quaerunt animam meam; Sed quiddicte illi;
 Responsum diuinum. Reliqui mihi septem milia
 uirorum; qui non cur uauerunt genua sua baal

era
iar

In pra
mo xvii

In cano
duo tero
nomis

In era
ta

rezi
na

Sic ergo & in hoc tempore, reliquias secundum electionem gratiae
saluae factae sunt, si autem gratia non ex operibus.

Alioquin gratia iam non est gratia;

¶ *Tit* quid ergo quod quaerebatur? hoc non est conrectur.
electio autem conrecta est, ceteri uero ex caeca

In iera
ix

cauti sunt sicut scriptum est, Dedit illis dominus spiritum conpunc
tionis, oculos ut non uideant, et aures ut non audiant

In psalmo
Lxxvii

urque in hodie numquam; et dauid dicit, fiat mensa
eorum in laqueum, ^{in incarnatione} et in retributione illis et in candela,

obscurentur oculi eorum ne uideant, & dorsum illorum
semper incurua. Dico ergo, numquam sic offende

punt ut caderent, absit; sed illorum delictum salua
gentibus, ut illa emulentur, quod si delictum illorum

diuitiae sunt mundi, et deminutio eorum diuitiae
gentium, quanto magis plenitudo eorum, uobis

enim dico gentibus, quam diu quidem ego sum gen
tium apostolorum ministerium meum honorificabo.

si quomodo ad emulandum prouocem carnem meam,
et salua faciam aliquos ex illis, si enim amissionem

reconciliatio est mundi, quae assumpcionis uitae ex mor
tuis, quod si delibatio est & marra, et radix rai,

& rami, quod si aliqui & rami fracti sunt, tu autem
cum oleaster erres, inrentures in illis, & rotas radices

& pinguedinis oliuae factus es. Noli gloriari aduersus
 neminem. Quod si gloriaris. non tu radicem portas. sed
 radice. Dicit ergo fracti sunt rami. ut ergo in res ar.
 Bene propter incredulitatem fracti sunt. tu autem
 fides tu inoliatum rapere. sed tamen. Si enim de na
 turalibus ramis non peperit. ne forte nec tibi
 parcat. uide ergo bonitatem & seueritatem di.
 In eor quidem qui caeciderunt seueritatem. in te autem
 bonitatem si per maneris in bonitate. alioquin & tu
 excideris. sed & illi si non per manserint in in credu
 litate. in renerant. potens est enim de. iterum in re
 nere illor. nam si tu ex naturali excisus oleastro.
 & contra naturam in reneretur in bonam oliuam.
 quanto magis hi secundum naturam in renerantur
 propriae oliuae. Nolo enim uos ignorare fratres.
 misterium hoc. ut non sit uobis ipsi sapientes.
 quia caecitas ex parte contigit in irritum. donec
 plenitudo gentium intraret. & sic omnis in irritum saluus
 fieret. Sicut scriptum est. Veni & desin. qui em
 piat & auer impietatem ab iacob. & hoc illud me
 testamentum cum abstulero peccata eorum. ^{dicit dñs}
 secundum euangelium quidem inimici propter
 uos. secundum electionem autem carissimi

Iner
12

propter patres; sine penitentia enim sunt dona et uoca-
tio dñi. Sicut enim aliquando & uos non credidistis dñi;
hunc autem misericordiam consecuti estis. propt̄
illorum inoboedientiam. Ita et ista nunc non credi-
derunt in uestram misericordiam. ut & ipsi mise-
ricordiam consequantur; Concluserunt enim dñs om-
nia in incredulitate. ut omnium miseretur; Data
tudo diuitiarum sapientiae et scientiae di-
quam incomprehensibilis sunt iudicia eius. & in-
uestigabiles uiae eius; Qui enim cognouit sensum
dñi. aut quis consiliarius eius fuit. aut quis prior
dedit ei. & retribuetur ei. quoniam ex ipso & per
ipsum & in ipso sunt omnia. ipsi gloria in secula amen.
Obsecro itaque uos fratres per misericordiam dñi.
ut exhibeatis corpora uestra. hostiam uiuam sanctam
placentem. rationale obsequium uestrum;
& nolite conformari huic saeculo. sed reformamini
in nouitate sensus uestri. ut probetis quae sunt uolun-
tati bona. et beneplacens et perfecta. Dico enim
per gratiam quae data est mihi omnibus qui sunt
inter uos. non plus sapere quam oportet sapere.
sed sapere ad robur & cetera; unicuique sicut dñs diuisit
mensuram fidei; sicut enim in uno corpore multa membra

Thesalia

II

habemus. Omnia autem membra non eundem actum
 habent. Ita multa unum corpus sumus in xpo; Singuly
 autem alter alterius membra, habentes autem dona
 tiones, secundum gratiam quae data est nobis. differentes;
 siue prophetam, secundum rationem fidei; siue ministe
 rum, in ministrando; siue quid docet in doctrina; qui ex
 hortatur, in exhortando, qui tribuit, in simplicitate,
 qui praeeft, in sollicitudine, qui miseretur, in hilari
 tate; dilectio sine simulatione; odienter malis adhe
 renter bonis; caritatem fraternitatis, inuicem
 diligenter, honore inuicem praeeuenienter, sol
 licitudine non pigri; spiritu feruenter, domino serui
 enter; spe gaudenter, in tribulatione patienter,
 orationi instanter, necessitatibus sanctorum com mu
 nicanter, hospitalitatem sectanter, Benedicite
 perrequerentibus ^{uost} benedicite, & nolite maledicere;
 gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus; id ipsum
 inuicem sentientes, non altarapienter, sed humilib;
 conuenienter, nolite esse reprobos apud uos metip
 sos; nullum malum pro malo reddentes, prouidenter
 bona non tantum coram deo, sed etiam coram ^{omnibus} hominibus;
 si fieri potest quod ex uobis est, cum omnibus hominibus
 pacem habentes, non uos metipros defendentes

In pro
uerbis

carissimi reddate locum irae. scriptum est enim mihi IN DEUTER
uindictam ego retribuam dicit dñr; sed si erunt
inimici tui cibi illi. sicut potum dailly, hoc enim
facient. carbonem ignis congerent super caput eius.
Noli uinci a malo. sed uince in bono malo. Omnis anima.
potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas
nisi a dō; quae autem sunt a dō ordinata sunt; Jaque
qui resistit potestati dī ordinationi resistit, qui
autem resistunt ipsi sibi damnationem adquirunt;
Nam principes non sunt timori boni operis sed mali.
Ira autem non timet potestatem. bonū fac. & habebit
laudem ex illa; dī enim minister est. uindex
iniquitatis qui malum agit, Ideo^q necessitate subditi esto
te non solum p̄pter iram. sed & p̄pter conscientiam, Ideo
enī & tributa praestantur, ministri enim dī sunt. in hoc
ipsum seruienter; Reddite omnibus debita; cui tributū
tributū, cui uectigal. uectigal, cui timorem. timorē.
cui honorem. honorem, Memini quocquam debeat
nisi ut inuicem diligatur, qui diligit proximum legē
impleat, nam non adulterabis. non occideris. non fu-
raberis. non falsum testimoniū dices. non concupis-
ceris; & si quod est aliud mandatum in hoc uerbo est au-
ratur; Dilige proximum tuum. tamquam te ipsum;

In exo
do

In exo do

h. ubi in bonum. si autem malum feceris. non enim sine causa gladius portat; dicit enim minister

dilectio proximi malum non operatur, plenitudo ergo
 legis est dilectio, & hoc scienter tempus quia hora est
 iam non deromno surgere, nunc enim propior est
 nostra salus quam cum credidimus. pox p̄cessit. dies
 autem adpropinquat. abiciamus ergo opera tenebra
 rum. et induamur arma lucis. sicut in die honesteambu
 lemur. non in comestrationibus & ebrietatibus non in
 cubilibus et impudicitia. non in contentione & gnula
 tione. sed induimus dñm ihm xpm; & carnis curam
 nefecatur in desideris. Infirmum autem infide assumpte.
 non in dirceptionibus. ^{Coignationum;} Alius enim credit manducare se
 omnia; qui autem infirmus est. holera manducet.

¶ Si qui manducat non manducantem non respiciat; &
 qui non manducat. manducantem non iudicet. dñs eni
 illum assumit. tu quis es qui iudicas alienum rerum
 suo dño stat aut cadit. stabit autem. potens est enim dñs
 statuire illum, nã alius iudicat diem. ^{inter die;}
 Alius iudicat omnem diem. unusquisque in suo sensu
 abundet. qui rapit diem. dño rapit; et qui manducat
 dño manducat. gratias enim agit dño; & qui non man
 ducat dño non manducat. & gratias agit dño. nemo
 enim non trũ sibi uiuit. & nemo sibi moritur, siue
 enim uiuimus dño uiuimus. siue morimur dño morimur.

XIV

sive ergo uiuimus sive morimur. dñi sumus. In hoc enī
xpr̄ et mortuus est et re. ^{sic rec.} ut & mortuorum &
uiuorum dominetur; tu autem quid iudicari fratre
tuum. ^{aut tu quare spernir fratre}
tuū. omnes enim sta^{tim} bimur ante tribunal dī.
Scriptum est enim, uiuo ego dicit dñs, qm̄ mihi
flectet omne genu. & omnis lingua confitebitur
dō; Itaque unum quiri^{us} nostrum^{us} pro rationem sed
det dō; non ergo amplius inuicem iudicemur. sed hoc
iudicemur. ne ponatur offendiculum fratri
uel scandalum; scio & confido in dño ihū. quia nihil
commune per ipsum nisi ei quia estimat quid com
mune esse. illic commune est; si enim propter cibū
frater tuus contristatur. Tamⁿ secundum caritatem
ambular; nolui cibum tuo illum perdere. pro quo xpr̄
mortuus est. non ergo blasphemetur bonum
nostrum. non est regnum dī erca et potus. sed iusti
tia et pax et gaudium in r̄p̄ r̄cō; qui enim in hoc
seruit xpo. placet dō. et probatur est hominibus;
Itaque quae pacis sunt sectemur. et quae edifi
cationis sunt inuicem ⁱⁿ ^{Custodiamus;} pro uocemur; nolui propt̄
ercam dertruere opus dī; omnia quidem munda
sunt. sed malum est homini qui per offendiculum

Thesa
7A

aut scandalizat.

manducat; bonum est non manducare carnem.
 et non bibere uinum. neque in quo frater tuus of-
 fendit aut scandalizatur aut infirmatur; tu fidem quam
 habet pener te metipsum. habe coram dō; Beatus qui
 non iudicat se metipsum. in eo quod probat; qui autem
 dixerit sic manducauerit damnatus est. quia non ex
 fide; omne enim quod non est ex fide peccatum est;
 Debemus autem non firmiores. inbecillitatem infir-
 morum sustinere. & non nobis placere; Unusquis
 que nostrum proximo suo placeat in bonū ad aedi-
 ficationem; Nam & xp̄i non sibi placuit. sed sicut
 scriptum est; Improperia improperantū tibi
 caeciderunt super me; quaecumque enim scrip-
 tasunt. ad nostrā doctrinā scripta sunt. ut per
 patientiam. & consolationē scripturarum spem
 habeamur; dñi autem patientiae. et solacii de tuobis
 id ipsum sapere in altorū trum. secundum ih̄m xp̄m.
 ut unam inf̄ uno ore honorificet dñm. & patrem
 dñi nostri ih̄u xp̄i; propter quod suscipite inuicē
 sicut et xp̄i suscepit uos in honorem dī; Dico enī
 xp̄m ih̄m ministrum fuisse circumcisionis. prop-
 ter ueritatem dī. ad confirmandas promissiones
 patrum; Gentes autem super misericordia

xv

Thesala

Inpral
no

honorare dñm sicut scriptum est; propterea confitebor
tibi in gentibus. Et nomen tuum cantabo; et iterum dñe,
Laetamini gentes. cum plebe eius, et iterum. Laudate
omnes gentes dñm. & magnificate eum ^{omnes} populi; &
rursus eradicet atq; erit radix terre. & quid sur
get regere gentes. in eo gentes sperabunt; dñi autē
spei repleat uos omni gaudio & pace incredendo.
ut habundetis in spe & uirtute sp̄s sc̄i; cō-tur sum
autem frater mei ego ipse deuobis. quoniam & ipse
plenus est dilectione. repletus omni scientia. Itaque
posuit aliter utrū monere;

xi

Audacius autem scripsi uobis fratres & parte,
tamquam in memoriam uos reducent. propter
gratiam quae data est mihi a dō. ut sim minister xpi
ihū in gentibus. sc̄ificans euangeliū dñi. ut fiat obla
tio gentium accepta sc̄ificata in sp̄u sc̄o; habeo igit
gloriam in xp̄o ihū a dñm; non enim audeo aliquid
loqui eorū. quae me non efficiet xp̄i. in obediē
tia gentium uerbo & factis. in uirtute signorū
& prodiziorum. in uirtute sp̄s sc̄i. Itaque ab he
braealem per circuitum urque ^{al}lyricum reple
uerim euangelium xp̄i; sic autem hoc praedicauit
euangelium. non ubi nominatus est xp̄i.

nesuper alienum fundamentum aedificarem; Sed
 sicut scriptum est. Quibus non est adnuntiatum
 deo uidebunt. & qui non audierunt intellegent;
 p̄pt̄ quod impediēbar plurimum uenire ad uos;
 hunc uero ulterius locum non habent in his regi-
 onibus. cupiditatem autem habent ueniendi ad
 uos. exultat iam praecedentibus annis; cum
 in hispaniam proficisci caepero. ^{spero quod} praeteriens
 uideam uos. & uobis deducar illuc. si uobis primū
 ex parte fructus fuero; hunc igitur proficiscar
 hierusalem. ministrantes ei; probauerunt enim
 macedonia & achaea conlationem aliquam facere
 in recuperationem eorum. qui sunt hierusalem; placuit
 enim eis. & debitorer sunt eorū; nam si spirita-
 lium eorum participes facti sunt gentales. Debet
 & carnalibus ministrare eis; hoc igitur cū consu-
 mauero & assignauero eis fructum hunc. profi-
 ciscar per uos in hispaniam; Scio enim quoniam
 ueniens ad uos in habundantia benedictionis
 xp̄i ueniam; obsecro igitur uos fratres per dñm
 nostrum ih̄m xp̄m. & per caritatem sp̄s. ut ad-
 iuuetis me in orationibus pro me ad dñm. ut liber-
 ab infidelibus qui sunt in iudaea. & obsequii mei

oblatio fiat accepta in hierusalem. scilicet ut ueniam ad uos
in gaudio per uoluntatem dei. & refrigerer uobiscum;
Dei autem pax sit cum omnibus uobis. amen; Com mendo
autem uobis phoebem sororem nostram. quae est
in ministerio ecclesiae quae est cenchir. ut eam
suscipiat in domino dignetur. & assistat ei in
quocumque negotio uestri indigerit; & uim ipsa
quoque ad fratres multos. & mihi ipsi.

xii.

Salutate priscam et aquilam adiutores meos in
christo ihesu. qui pro anima mea suam ceruicem suppositis
quibus non solum ego gratias ago. sed et cunctae
ecclesiae gentium. & domesticam eorum ecclesiam;
Salutate ephesum dilectum mihi. qui est primitiuus
a se in christo; ^{ihesu} Salutate mariam. quae multum laborauit
in uobis; Salutate andronicum et iulium cognatus
& concipit uos meos. qui sunt nobiles in apostolis.
qui retinente me fuerunt in christo; Salutate ampliatum
dilectissimum mihi in domino; Salutate urbanum ad
iutorem nostrum in christo. & stachin dilectum meum;
Salutate apellen. probum in christo; Salutate eos qui
sunt ex aristobolo; ^{domino} Salutate erodionem cognatum meum;
Salutate eos qui sunt ex narcissi. qui sunt in domino;
Salutate triphenam. & triphosam quae laborant

indno; salute persidam carissimam. quae multu
 laboravit indno; salute rufum electum indno.
 & matrem ^{ei. de} meam; Salute. sin critum flezonta
 hermem patrobam. her mam & quicum eis sunt
 fratres; Salute phi lozum. & iuliam [&] nereum &
 portorem eium olimpiadem. & olimpia. & omnes qui
 cum eis sunt sco; Salute inuicem in orculo rco;
 Salutant uor omnes aeclesiae xpi;

[Xii]. Rogo autem uor fratres ut obrenuetur eor. qui
 dirrensioner & offendicula praeter doctrinam
 quam uor didicistis faciunt. & declinate ab eis;
 Huiusmodi enim xps dno nostro non reuunt. sed
 suo uentri. & per dulcer sermoner & benedictioner
 reducunt corda in nocentium; uestra autem obedi
 entia in omnem locum diuulgata est; gaudeo igitur
 in uobis. sed uolo uor sapienter esse in bono. & sim
 pliciter amalo; Dr autem pacis conterat ratanan
 sub pedibus uestris uelociter; gratia dñi ni ihu xpi
 uobiscu. Salutatur amotheur adiutor meus.
 & lucius & iaron. & erop; pater cognati mei; Saluto
 uor ego ^{pro nomen} tertius qui scripsit epistalam indno;
 Salutatur uor gaius hospes meus. & uniuersae aec
 cleriae ^{gentium;} Salutatur uor erictus. arcarius ciuitatis

^{p. nomen}
& quartus frat[er] ; Et autem qui potens est uos confir-
mare iuxta euangeliū meum. & praedicationem ih̄u xp̄i.
secundum reuelationem misterii temporibus aeternis
tacti. quod nunc patefactum est per scripturas
proph&arum. secundum praeceptum aeterni d̄i.
ad obedientiam fidei incunctis gentibus. Cognitoroli
sapienti dō per ih̄m xp̄m. cui honor in saecula saeculorum
amen. habet uersus dcccxi. ^{1. mille}

Finit epistula ad romanos. ^{cap.} Incipit ad corinthios

- i. Fidelis d̄r per quem uocatus est de cir sur̄. & con-
tentione uerborum. crux pereuntibus stulticia est.
Sapientiam loquimur inter p̄fectos. animalis ho-
mo non p̄cipit. quae sunt sp̄s d̄i. fundamentum est
ih̄s xp̄s uos estis templum d̄i.
- ii. De quodam qui uxorem patris sui habuit. tradendū
satanae in interitum carnis.
- iii. Non bona gloriatio uestra pusillum fermentum
totam massam corrumpit de iudiciā interfractū
uolite fornicari quia corpora uestra membra sunt xp̄i.
- iiii. De continentia. & unus quisque suam uxorem habeat
& qui fuerint incontinentes nubant ne fiat reparatio
coniugii. Inquam uocationem uocatus est quis in eam
ambulet.